

Coolia 25(4), oktober 1982

OVER ENKELE VERANDERINGEN IN DE INTERNATIONALE BOTANISCHE NOMENKLATUURREGELS

H.A. van der AA, *Eemnesserweg 90, 3741 GC Baarn*

SUMMARY

The changes in mycological nomenclature and author's citation, resulting from the International Botanical Congress in Sydney (1981), are explained by means of some examples.

Op het 13e Internationale Botanische Kongres in Sydney, in augustus 1981, zijn in de kode voor botanische nomenclatuur (International Code of Botanical Nomenclature = ICBN) een aantal veranderingen aangebracht, die ook voor mycologen belangrijke gevolgen hebben. Zonder al te diep op de voorgeschiedenis en de gevolgde procedures in te gaan zullen in de volgende regels de belangrijkste veranderingen nader worden toegelicht, en zal vooral aandacht worden gegeven aan enkele veranderingen die nu reeds in de mycologische literatuur, en spoedig ook in *Coolia* worden doorgevoerd.

Over de gevolgde procedures vermeld ik alleen dat de voorstellen die aan het kongres werden voorgelegd te voren uitvoerig in bepaalde internationale kommitees zijn behandeld en in de vakliteratuur zijn besproken. Ook de nederlandse mycologen hebben over de verschillende voorstellen van gedachten gewisseld en hun stemmen door op het kongres aanwezige nederlandse botanici laten uitbrengen.

Een belangrijk besluit van het kongres is dat het begintijdstip voor de naamgeving van schimmels en paddestoelen (zgn. "starting point") nu uniform gesteld is op 1 mei 1753, de dag van publikatie van C. Linnaeus' boek "Species Plantarum". Voor de hogere planten was dit reeds lang het geval, maar voor de schimmels gold deze datum tot aan Sydney 1981 alleen voor de slijmzwammen. Voor een aantal groepen schimmels, t.w. de Uredinales (Roesten), Ustilaginales (Branden) en de Gasteromyceten was dat tot dan toe 31 december 1801, de verschijningsdatum van C.H. Persoon's boek "Synopsis Methodica Fungorum" en voor alle andere schimmelgroepen 1 januari 1821, toen het Systema Mycologicum van E. Fries begon te verschijnen. Tot 1832 verschenen hiervan 3 delen terwijl tussentijds nog het 2-delige werk "Elenchus Fungorum" (1828) van Fries

verscheen. Er waren dus verschillende starting points en voor iedere naam die dateerde van vóór deze data, maar er ná weer werd gebruikt, moest nauwkeurig een zeer uitgebreide literatuur worden nageplozen om het eerste geldige hergebruik op te sporen. Pas dan kon de juiste auteursclatering worden vastgesteld. En omdat dit zoeken niet tot de mycologische of zelfs maar de botanische literatuur beperkt mocht blijven, leidde dit niet zelden tot een zeer tijdrovende procedure. Als men zich beperkte tot het naslaan van een aantal bekende gemakkelijk toegankelijke werken konden er problemen ontstaan als later bleek, dat de betreffende naam toch al eerder - zij het in een minder bekend tot zeer obscuur boek - was gebruikt. Ook de interpretatie van al die oude bronnen en zelfs de juiste datering was een weg vol voetangels en klemmen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat men reeds lang tegen deze regels aanschopte en tenslotte met voorstellen tot vereenvoudiging van de procedure kwam (Demoulin en medewerkers, 1981). Het in Sydney genomen besluit om één uniform starting point voor alle groepen schimmels te gaan gebruiken kan dan ook begroet worden als een vereenvoudiging van belang, waardoor vooral veel tijdrovend gesnuffel in oude boeken, dat vroeger geboden was, nu overbodig is geworden.

In feite zijn nu alle schimmelnamen vanaf 1753 geldig, maar de bovengenoemde werken van Persoon en Fries krijgen - als enige - een bevoorrechte positie, omdat de in deze boeken gebruikte namen voorrang zullen hebben boven eerdere synoniemen en homoniemen. Onder homoniemen verstaat men gelijk-luidende namen die op verschillende schimmels, en dus op verschillende typen, betrekking hebben.

Persoon en Fries worden, voorzover het namen in genoemde werken betreft, 'sanktionerende auteurs' genoemd en de door hen gebruikte namen zijn zgn. 'protected names'. Ook is bepaald dat de typifikatie van zulke namen is gebaseerd op de protoloog van de sanktionerende auteur. Onder protoloog wordt verstaan: alles wat met de naam te maken heeft bij zijn publikatie, d.w.z. de beschrijving, illustraties, citaten van andere auteurs inclusief de synoniemen, aanduidingen over oekologie en verspreiding en de in de protoloog in enig verband genoemde specimens. Voor de typifikatie betekent dit dat als type voor een takson (soort, geslacht, familie etc.) dat door Persoon of Fries gesanktionerd is, gekozen kan worden voor een specimen dat op een of andere manier in de protoloog genoemd wordt, ook als dat bij wijze van citaat uit de oudere literatuur in de protoloog verwerkt is. Dat kan dus het specimen zijn dat Persoon of Fries in handen had bij het opstellen van de protoloog, maar evengoed een specimen dat vroegere auteurs, door Persoon of Fries vermeld, in handen hebben gehad. Als dit op grote bezwaren stuit, bijvoorbeeld als het beschikbare typemateriaal iets heel anders blijkt te zijn dan wat in konkreto beschreven is, dan mag een ander deel van de protoloog als type dienen,

ook als dit slechts een beschrijving (behorend bij een vermeld synoniem) of een illustratie is. In dat geval maakt degene die in zijn of haar publikatie het type vaststelt een keuze (lectotype).

De relatie tussen de oorspronkelijke naamgever (na 1753) en de sanktionerende auteur zal in het vervolg worden aangegeven met een dubbele punt. Dus een door Fries gesanktioneerde naam van bijvoorbeeld Bulliard (die ná 1753 maar vóór 1821 publiceerde) krijgt als auteurs Bull. : Fr. Bijvoorbeeld: *Boletus piperatus* Bull. : Fr. Men mag ook alleen maar *Boletus piperatus* Bull. schrijven, maar de citering Bull. : Fr. wordt aanbevolen omdat zo de speciale status van de naam beter blijkt, hetgeen, zoals hierboven reeds bleek, van belang kan zijn bij het vaststellen of kiezen van het type. Vroeger werd in dit geval Bull. ex Fr. geschreven, maar mocht ook eenvoudig alleen Fr. als auteur genoemd worden omdat Fries de eerste auteur was die - bij het toen voor de betrokken groep behorende starting point - de naam geldig gebruikte. Terloops kan worden opgemerkt dat bij herplaatsing van de soort in een ander geslacht de oorspronkelijke auteurs tussen haakjes komen te staan en de auteur die voor de herplaatsing (nieuwe combinatie) verantwoordelijk is achter de haakjes, maar dit was vroeger ook al zo. *Boletus piperatus* bijvoorbeeld is later door Bataille overgebracht naar het geslacht *Chalciporus* en bij gebruik van de door hem ingevoerde combinatie moeten de auteurs nu dan ook als volgt worden geciteerd: *Chalciporus piperatus* (Bull. : Fr.) Bat.

De invoering van de dubbele punt zal o.a. tot gevolg hebben dat het tot nu toe - althans de laatste decennia - veelvuldig gebruikte tussenvoegsel "ex" veel zeldzamer zal gaan worden. Het zal wel gehandhaafd blijven bij gevallen waarbij iemand een schimmel voor het eerst geldig beschrijft maar zich bedient van een naam die al door een ander - voor hetzelfde takson - was voorgesteld, maar niet volgens de regels, dus ongeldig, was gepubliceerd. Als voorbeeld: het hyfomyceten-geslacht *Mariannaea* was al in 1952 door Arnaud gepubliceerd, maar de auteur verzuimde om aan de beschrijving een latijnse diagnose toe te voegen. Omdat de nomenklatuurregels dat toen reeds eisten was de naam ongeldig. Samson maakte in 1974 dit verzuim goed: hij beschreef hetzelfde geslacht, gebruikte de reeds door Arnaud bedachte naam, maar voorzag de beschrijving nu wel van een latijnse diagnose, waarmee hij de naam geldig maakte. In zo'n geval blijft "ex" in de auteurscitering bestaan en het betrokken genus heet nu dan ook: *Mariannaea* Arnaud ex Samson. Voorts blijft "ex" gehandhaafd bij enkele namen die al vóór 1753 bestonden maar door Linnaeus werden overgenomen. Voorbeeld: *Peziza* Dill. ex L.; de publikaties van J.J. Dillenius (1684-1747) zijn allemaal vóór 1753 verschenen.

Het gebruik van auteursciteringen als Bull. ex Mérat of Ehrenb. ex Schlecht. behoren nu tot het verleden. Het wordt nu gewoon Bull. of Ehrenb. (omdat zowel

Bulliard als Ehrenberg na 1753 publiceerden) of het kan Bull. : Pers. of Bull. : Fr. dan wel Ehrenb. : Pers. of Ehrenb. : Fr. worden als de betrokken schimmelnaam door Persoon dan wel door Fries gesanktioneerd is in hun boven genoemde werken.

De met name aangeduide boeken van Persoon en Fries hebben in meer dan één opzicht een bevoorrechte positie. Niet alleen zijn het de werken waarin namen gesanktioneerd kunnen zijn maar ook zal een naam die hierin gesanktioneerd is daarmee voorrang verwerven boven eventueel bestaande andere namen voor hetzelfde takson, zelfs als het om oudere namen gaat. Zo is de naam *Agaricus nigricans* Bull. ouder dan *Agaricus adustus* Pers. Beide namen zijn van na 1753 en van vóór Fries, terwijl ze beide betrekking hebben op hetzelfde takson. Maar omdat Fries de tweede genoemde, door Persoon gegeven naam overnam (sanktioneerde) moet de soort nu *A. adustus* Pers. : Fr. heten ondanks de oudere voorhanden zijnde naam van Bulliard die door Fries niet wordt genoemd. Als Fries de soort in het geheel niet behandeld had zou de soort *A. nigricans* Bull. moeten heten, met *A. adustus* Pers. als een jonger synoniem. Namen die in de sanktionerende werken van Persoon en Fries ontbreken dragen de naam van de auteur die de naam publiceerde, zonder verdere toevoegingen. Als een naam tweemaal gebruikt is voor verschillende fungi, homoniemen dus, die op verschillende typen berusten, dan geldt ook hier dat de versie die door Persoon of door Fries is gesanktioneerd voorrang heeft boven het niet gesanktioneerde homoniem, ook als dit laatste ouder is.

Zij die thuis zijn in de mycologische literatuur komen de gevolgen van de besluiten van het kongres in Sydney nu reeds tegen. In feite zijn deze besluiten met onmiddellijke ingang van toepassing. Er staat dus de komende jaren een ombouw van de auteursclitering op stapel; ook in Coolia zullen we de nu geldende regels gaan gebruiken. Een goed overzicht van de veranderingen en een aantal effecten voor de praktijk geeft R.P. Korf (1982). Korf zelf heeft aan deze ontwikkelingen in verschillende functies actief bijgedragen. Enkele van de hier genoemde voorbeelden heb ik aan zijn artikel ontleend.

LITERATUUR

- Demoulin, V., D.L. Hawksworth, R.P. Korf and Z. Pouzar. (1981) A solution of the starting point problem in the nomenclature of Fungi. *Taxon* 30 : 52-63.
- Korf, R.P. (1982). Citation of authors' names and the typification of names of fungal taxa published between 1753 and 1832 under the changes in the code of nomenclature enacted in 1981. *Mycologia* 74 : 250-255.